

75 ÉVE SZÜLETETT BUDAI ILONA

Budai Ilona

(Felpéc, 1951. április 3 – Budapest, 2023. december 13.)

Kossuth-díjas magyar népdalénekes, előadóművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a nemzet művésze. Budai Ilona tanított a Zeneakadémián, az Óbudai Népzenei Iskolában. Életének fő célja volt terjeszteni, tanítani, megszerettetni a népdalokat, és elültetni azt a lelkeséget valamennyi korosztály szívében, amit a népdalok hordoznak.

Budai Ilona a Győr-Moson vármegyei Felpécen született 1951. április 3-án. Gyermekéveit a szomszédos Gyömörén töltötte, ahova 1954-ben költözött a család. Az éneklés örömét, a népdalok szeretetét a szülői házból hozta magával. A gimnáziumot Ménfőcsanakon végezte, hangjára magyartanára figyelt fel. Ő adta először a kezébe a Kodály-Vargyas népdalos példatárat, s ő készítette föl sok megyei és országos versenyre, majd a „Ki mit tud?”-ra.

Budai Ilona a 70-es évek elején...

Az első igazi sikereket az 1968-as „Ki mit tud?”, de még inkább a *Nyílik a rózsza* című vetélkedő hozta meg a számára, majd az 1970-es *Röpülj páva* országos népdalversenyen az első díj mellett elnyerte Kodály Zoltánné különdíját is. A vetélkedőn ismerkedett meg Halmos Bélával és Sebő Ferencsel, akikben társakra lelt, s elindítói lettek a táncházi mozgalom néven ismert nagy népzenei megújulásnak. Budai Ilona 1971-ig a soproni óvónőképző növendéke volt, a diploma megszerzése után néhány évig óvónőként dolgozott Budapesten, közben a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolát végezte el 1972 és 1977 között.

Első önálló népdalestjét Nagy László nyitotta meg, egy neki ajánlott versével, 1976-ban. Két évre rá jelent meg első önálló nagylemeze *Élő népzene* címmel. Ugyanebben az évben alakult budapesti fiatalokból a *Vikár Béla Népdalkör*, amelynek alakulása óta vezetője volt. Generációk kerültek ki ebből a csoportból, akik a népdalok szeretetét vitték és adták tovább.

Fellépés a Vikár Béla Népdalkörrel (2009. 12.20.)

A hetvenes évek derekától járta a környező országok magyarlakta vidékeit és gyűjtött népdalokat, tanulmányozta az éneklési technikákat. Emellett összesen csaknem száz az általa gyűjtött népmesék száma. 2001-ben elkészült első mesekazettája gyermekeknek, nem sokkal később egy felnőtteknek szóló is, 1995-ben jelent meg első CD-lemeze *Magyarország édes hazám* címmel. A pedagógusi pályát sem hagyta el: 1986-tól 2021-ig tanított a III. kerületi zeneiskola népzenei tanszakán, amely később önállóvá vált Óbudai Népzenei Iskola néven. Oktatott a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzene szakán, s 1975 óta vezetett nyaranta népzenei táborokat.

A Magyar Rádióban 1987 és 1997 között népdalt tanított (*Énekeljünk együtt*), 1997-től *Fúvom az énekem* címmel vezetett műsort. 2008 februárjától a Magyar Katolikus Rádióban szerkesztett és vezetett népzenei

műsort, *Népdalforrás* címmel. 2014-ben a *Miért hiszek?* sorozat kötetében Gréczi László készített vele beszélgetést, ugyancsak ebben az évben adták ki az *Elindult Mária* című, karácsonyi énekválogatást tartalmazó CD-jét. 2016-ban jelent meg az *Elindultam a világ útján – Dalok és emberi sorsok* című, CD-mellékletet is tartalmazó kötete a Dialektikon Kiadó gondozásában, melynek felépítése a *Fúvom az énekem* című rádióműsorhoz hasonlóan élettörténeteket is közöl a kották mellett.

Budai Ilona

Budai Ilona életének fő célja volt elmélyíteni a tiszteletet az évszázadokon, évezredekben át felhalmozott kultúrkincseink iránt. *„Szeretném, ha mindenki tudná és érezné: múlt nélkül nincs jövő. Amit hoztunk, azt őrizni kell. Csodálatos nép fiai vagyunk, és én büszke vagyok minden emberre, aki ma Magyarországon magyar népdalt énekel. Meghajtom előttük a fejem”* – vallotta egyik interjújában.

Élete során számos elismerésben részesült: 1986-ban Kodály Zoltán-díjat, 1988-ban a Magyar Rádió nívódíját, 1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét kapta meg.

1996-ban a Magyar Örökség Díjat a népdalénekesek között elsőként kapta az országban. 2010-ben Életfa-díjat, 2014-ben a Magyar Érdemrend középkeresztjét, 2016-ban Kossuth-díjat érdemelt ki munkásságával. 2023 óta a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

A Nemzet Művésze díj 2018-os indoklása szerint a díjat az autentikus magyar népi kultúra ápolásának, valamint előadóművészként értékteremtő gyarapításának, és generációkat kiművelő oktatói munkájának elismeréseként és megbecsüléseként kapta.

(*mma.hu*)

BUDAI ILONA A MAGYAR NÉPDAL¹

Budai Ilona népdalénekes vagyok, és negyven éve szegődtem a népdal szolgálatába. Az a feladatot kaptam Lezsák Sándortól, hogy beszéljek a magyar népdalról. Kérdezhetnék tőlem azt, hogy mi is a népdal?

A tömör válaszom pedig az lenne, dallambeli anyanyelvünk. Én mégis Péczely Attila szép gondolatát helyezem az Önök szívére imígyen: „A népdal az emberek ajkán dallamos madárként szálló, röpdöső, élő eleven élet. Honnan jön, senki sem tudja. Csak jön, mint a sóhajtás, az esti szellő, mint a báránnyfelhő, hogy aztán elszálljon, elillanjon, mint a virágillat, a jókedv, vagy az ifjúságunk. Apja a szívünk, anyja az örömünk, bánatunk, jókedvünk, s a könnyeink.” Népdalaink dallamukban, szövegükben a magyar ember lelkének legszebb gyöngyrózsái.

Mert mi is őrzött meg bennünket, több évszázadon át magyarnak? A néphagyományunk, a dalaink, a táncaink, a zenénk. De legfőképpen a népdalaink, mert az mindig kéznél volt, bele lehetett kapaszkodni, már gyengült az erő és a lélek. Ezek a dalok olyan értéket képviselnek, amilyennel nem sok nép fia büszkélkedhet.

Tudom, hogy vidéken, falun volt meg az a zárt közösség, ahol a népdalnak megvolt az eredeti funkciója, rendeltetése. A történelmi változások kiűztek bennünket ebből a zárt egységből. Sokszor temették a népdalt, a népzeneét, de mint a hó alól kikandikáló hóvirág, hol itt, hol ott szólalt meg a népdal, alakult egy muzsikáló együttes, egy daloló asszonykórus. Mint bűvópatak élt, és él a népdal ma is.

Ki hitte volna húsz-harminc évvel ezelőtt, hogy több ezer fiatal énekel, táncol, muzsikál, különböző művészeti iskolákban, népzenei műhelyekben, népzenei táborokban? Talán Györffy István reménye vált valóra?

„A magyar népdalt már az óvodától fogva kellene tanítani... az elemi iskolában nem szabadna mást oktatni, mint népdalt.” Így kell tennünk, mert a magyar népdal nagyhatalom, fontos, hogy belső gazdagodásunkra szolgáljon. Bátran

¹ Elhangzott a magyar Parlament Hungarikum-tanácskozásán, 2010-ben.

kijelentem, hogy ebben a globalizált, pénzközpontú világban nincs más lehetőségünk a túlélésre, mint a népi kultúránk felvállalása.

Mert ha egy nép nem tud, nem akar a múltjába megkapaszkodni, nem lesz jövője. Múltunk hajszálgökerei a népdalaink. Ettől az árva néptől, olyan sokan és sokszor akarták elorozni a múltját, eddig még nem sikerült. Talán azért, mert sokunk vallja Csoóri Sándorral együtt: „...hiszek annak, aki énekkel, tánccal közeledik, az időből nem hozhat magával hazugságot. Egy-egy népdal szövegében, dallamában, hajlításaiban ezért is éreztem meg mindig az időnek nekifeszülő torok verhetetlenségét. Az emberét, aki énekel.”

Budai Iлона - Ne csicseríssz, ne füttyüríssz (2:11)

Ne csicseríssz, ne füttyüríssz,
ne törd a kertünkön a rést,
úgyis hiába töröd a rést,
mert az enyém sohasem léssz.

Kiskertemben rózsá nyílik,
a szeretóm mellém illik.
Mi haszna, ha mellém illik,
úgysem lehet velem mindig.

Édesanyám édes teje,
de keserű más kenyere,
ki nem hiszi, porobálja,
az Isten segíjje rája.

BUDAI ILONA A NÉPHAGYOMÁNY SZEREPE A PEDAGÓGIAI MUNKÁBAN

Budai Ilona tanítványaival az Óbudai Népzenei Iskolában

Az Óbudai Népzenei Iskolában énektanárként dolgozom tizenhárom éve. Az én helyzetem azért is különleges ebben az iskolában, mert itt csak a magyar népi hangszerek oktatása folyik és természetesen az éneké, illetve a népdalé. Húsz éve vezetem a Vikár Béla népdalkört. Eddigi tanári és művészi pályám során soha nem gondoltam, hogy parancsolója legyek a dalnak, hogy létezhet köztem és a népdal között más viszony, mint a népdal szolgálata. Ez olyan alapállás, amely már hosszú ideje (több mint 30 éve) meghatározza életemet. Évek hosszú során kerestem a választ a népdal hiteles előadói stílusának, megszólaltatásának kérdéseire.

A teljes írás itt olvasható:

[Download \(96kB\)](#)

(Iskolakultura_1999_11_102-106.pdf)

Budai Ilona és egyik tanítványa az Óbudai Népzenei Iskolába

„...*ELINDULTAM HOSSZÚ ÚTRA EGYEDÜL...*”

Kobzos Kiss Tamás emlékezete²

Budai Ilona és Kobzos Kiss Tamás

Ismét nagyszerű muzsikussal gyarapodott az Úr égi zenekara. Kobzos Kiss Tamással csaknem harminc éve ismertük meg egymást. 1986 nyarának végén együtt mentünk be az Óbudai Zeneiskolába, hogy a népzenei tagozatra történő kinevezésünket átvegyük. Tamást koboz, engem népi énektanárnak alkalmaztak. Amikor eljöttünk a Mókus utcai iskolából, a buszmegállóig aranyos székely viccekkel szórakoztatott. Ettől az ősztől lettünk kollégák, egy nagyszerű csapatban. Eleinte tagozatként, majd 1991-től önálló iskolaként, mint Óbudai Népzenei Iskola működünk.

Kobzos Kiss Tamás Debrecenben született 1950. május 30-án. Egyetemi tanulmányai (debreceni Kossuth Lajos Tudomány Egyetem, kutatóvegyész szak) mellett a Délibáb népzenei együttes tagja lett, és az éneken kívül több hangszeren (citera, koboz, brácsa, tekerő, reneszánsz lant, török saz) megtanult játszani. 1974-től a budapesti Néprajzi Múzeum restaurátora és a Kaláka együttes tagja, majd 1976 és 1986 között L. Kecskés András együttesében zenélt. Gyakran fellépett az Egyetemi Színpadon és Istentiszteleteken. 1976 és 1979 között vegyész restaurátorként dolgozott a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központban, rövid ideig pedig a debreceni Déri Múzeumban.

1981 januárjától a bécsi Clemencit Consort tagja, akikkel több száz alkalommal lépett fel Bécsben és Európa számos országában. Néhány évig a Thomas Wimmer által vezetett Accentus Austria régizene együttes szólistája. A Jánosi-együttessel, valamint Ferencz Évával több CD felvételen is szerepelt. 1992-től lépett fel közös koncerteken Erdal Salikoglu isztambuli énekessel, szólistaként több száz koncertet adott Magyarországon, a környező országok

² Honismeret 2015/6.

magyarlakta településein, és Európa majdnem minden országában, továbbá Japánban, Kínában és az Egyesült Államokban. 1993 óta gyakran zenélt fel a Musica Historica együttesel. 1986 óta tanít az Óbudai Népzenei Iskolában, melynek 1991-től igazgatója.

Tamás művészi, énekesi kvalitásáról, magyar és török népzenei elhivatottságáról sokan fognak beszélni. Tiszteletreméltó volt néprajzi tájékozottsága, irodalmi és zenei műveltsége. De hogy milyen kollégánk s később igazgatónk volt, arról szerintem kevesebb szó esik majd. Az iskoláért, a kollégáiért tűzbe ment volna, ha úgy hozza a helyzet. Minden emberi megaláztatást szó nélkül eltűrt, ami a személyére vonatkozott. Ilyen pedig bőven akadt az eltelt évek alatt. Mint igazgatónak a legnagyobb érdeme az volt, hogy ebből a bohém, művész-tanár testületből igazi közösséget kovácsolt. Egymásra figyelő, egymás munkáját segítő csapat lettünk. Mindig ügyelt ránk, ahol tudott segített. Hagyott bennünket dolgozni, nem szólt bele a munkánkba, módszereinkbe, de megkövetelte a feladatok maximális teljesítését. Mindig csak kért, soha nem utasított, tette ezt csendesen, halkán, kedves mosollyal a bajusza alatt. Olyan volt Kobzos Kiss Tamás lénye az iskolánk életében, mint az oxigén. Nélküle, tanácsai, segítsége nélkül nehezen lélegeztünk volna.

2007 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen tanított kobozt. Több tanulmányt írt a népzene-tanítás témakörében, előadásokat tartott, konferenciákat szervezett. 2007-ben a Magyar Művészeti Akadémia tiszteleti tagja, 2012-ben levelező, 2013-ban rendes tagja lett.

Nagy álma vált valóra három éve, amikor sok-sok szervezés, kilincselés után méltó helyre költözhattünk. Milyen a sors? A Mókus utca 20-ba, annak az általános iskolának szomszédságába, ahol harminc éve megkezdtük pedagógiai munkánkat. Nagyon készült iskolánk önállóságának 25. éves jubileumi koncertjére. A betegágyából is sok tanáccsal, ötlettel gazdagította szervező munkánkat. A jövő évi hangversenyünket már az égi hazából figyelheti, tudom, hogy figyelni fogja. S örül majd, amikor rázendítünk egyik kedves moldvai népdalára:

„Elindultam, hosszú útra egyedül,
Minden felől borul az ég nem derül.
Én felültem a világ vad lovára,
De zabolát nem tettem a szájába.”

Tamás kedves! Szólj majd az érdekünkbe az Úrnak, és legyen fölötted könnyű a föld. Kobzos Kiss Tamás emlékezet

Budai Ilona

[Nevem Budai Ilona \(7:19\)](#)

[TELJES LEJÁTSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE \(32 felvétel\)](#)

[Teljes lejátszási lista megtekintése \(9 felvétel\)](#)

Budai Ilona · Kollár-Klemencz László · Csernovszky Márk: A mennybe vitt leány

© 2024 Kollár-Klemencz László

[A szegény ember kakasa - Budai Ilona mesél \(8:11\)](#)

[A furfangos koldus ember - Budai Ilona mesél \(6:48\)](#)

[A 2023.december 15-én elhunyt Budai Ilona emlékére \(Szentmihályi Esték 2020.03.07.\) FILMVÁLTOZAT \(1:02:55\)](#)

[HELYI ÉRTÉK: Budai Ilona énektanár, népdalénekes \(2017.02.06.\) \(14:49\)](#)

[Budai Ilona könyv- és lemezbemutatója \(12:09\)](#)

Budai Ilona a Kairosz Kiadó „Miért hiszek?” sorozatában megjelent, „Szárnyaddal s torkod élivel...” című könyvének és „Elindult Mária” című karácsonyi lemezének bemutatója.

Közreműködik: Takács Bence előadóművész, Gréczi László újságíró, valamint Kiss László és Zsolczer Csilla, Budai Ilona tanítványai. (2014)

[Éva születése - Budai Ilona Nagykanizsán \(7:39\)](#)

A Medgyaszay Házban Budai Ilona mesélt a felnőtteknek.

A sokszor játékos, sőt, pikáns hangvételű székelyföldi mesék sok esetben a szerelem témakörét dolgozzák fel, de egy-két történet a Bibliából is merít. Így Éva születése. (2017)

[Trianon 100. évfordulóján Budai Ilona és Kiss László népdalénekesek lemezbemutató koncertje. \(1:02:55\)](#)

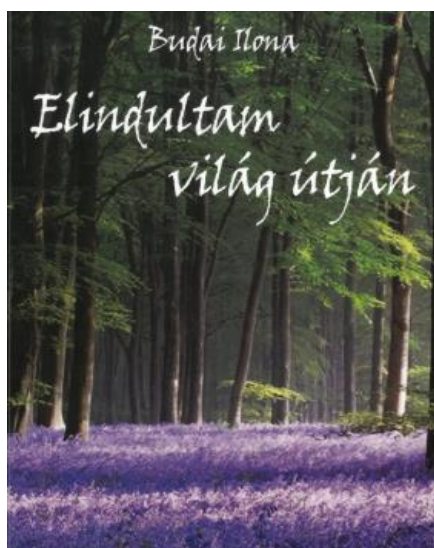
„Szív megszerette” című közös CD-jük bemutató koncertjét Budai Ilona és tanítványa Kiss László Rákosszentmihályon, a Szentmihályi Esték keretében 2020. március 7-én tartotta. Az énekes-zenés-prózai anyag felidézi a határon kívülre szakadt magyarság dallamkincsét, érzéseit, tájszólását. A zenei kultúrán keresztül méltóan megemlékezik arról a sorsról, ami 1920-ban Trianonban Magyarország osztály részéül jutott.

(Kairosz Kiadó 2014)

„A magyar népdalt a maga sajátos népi előadásmódjában már az óvodától fogva kellene tanítanunk. Az elemi iskolába nem is kellene mást tanítani, csak népdalt. Visszaadni a múltat, halaszthatatlan feladat.” Györfy István fogalmazott így évtizedekkel ezelőtt. Budai Ilona több mint negyven éve az egyik legnagyszerűbb népdalénekes vall gyermekkoráról, indulásáról, életéről, hitvallásáról és az előadóművészi pályán eltöltött éveiről. 2003. október 26-án Tarnai Imre atya így köszönte meg Magyarországot, édes hazám... című előadását: „Ilona, Ön csodálatos kincset kapott az Úristentől. Köszönjük, hogy nemcsak megőrzi, de tovább is adja nekünk.

**

könyv + CD

Dialekton Népzenei Kiadó, Tiszaújváros (2016)

Dalok és emberi sorsok

A CD melléklet hangfelvételen közreműködik: Budai Ilona, Nemcsics Kinga, Zsikó Zoltán